

Position paper Sociaal-Economische Raad t.b.v. hoorzitting*Tweede Kamer, vaste kamercommissie SZW d.d. 2 december 2019, 14.30 – 16.30***Wat zijn de kansen en belemmeringen voor jongeren in deze tijd?**

In augustus 2019 heeft het SER Jongerenplatform een verkenning uitgebracht: "Hoge verwachtingen; kansen en belemmeringen voor jongeren in 2019". Hierin wordt beschreven welke kansen en belemmeringen voor jongeren er zijn om een zelfstandig bestaan op te bouwen. De verkenning gaat in op vier verschillende mijlpalen in het leven van jongeren: gaan studeren, aan het werk en ondernemen, de eerste (eigen) woning en een eigen gezin starten. De verkenning zal iedere twee jaar door het SER Jongerenplatform worden uitgevoerd.¹

(1) Gaan studeren

Jongeren volgen vaker en langer vervolgonderwijs dan eerdere generaties. Nieuwere generaties zijn hoger opgeleid. Het Nederlands tertiair onderwijs is van goede kwaliteit, toegankelijk en redelijk betaalbaar. Nederlandse studenten verkeren daarmee in een goede positie om zich te ontplooien en om de basis te leggen voor een zelfstandig leven. Er zijn wel zorgen over de toegankelijkheid van het tertiair onderwijs voor bepaalde groepen, en de hiermee samenhangende kansenongelijkheid, mede door het sociaal leenstelsel.

Mede als gevolg van de invoering van het sociaal leenstelsel en de aanscherping van het bindend studieadvies zegt 40 procent van de thuiswonende studenten niet op kamers te zijn gegaan. Zorgelijk is de hoge mentale druk onder hedendaagse studenten, die volgens hulpverleners stijgt.

(2) Aan het werk en ondernemen

Meest opvallende structurele beweging op de arbeidsmarkt is dat vooral jongeren steeds vaker en steeds langer een tijdelijk contract hebben. Dit heeft gevolgen voor het realiseren van hun mijlpalen. Laagopgeleide jongeren zijn hierin extra kwetsbaar omdat zij vaker flexibel werken, maar ook hoger opgeleiden hebben vaker en langer een tijdelijk contract.

Ondernemerschap is populair onder jongeren. Jonge ondernemers starten weliswaar vaker en vroeger, maar stoppen ook eerder in vergelijking met oudere ondernemers. Zorgelijk is dat jonge werknemers een hogere mentale druk ervaren in de werkomgeving (afgezien van bijbanen naast studie). Er zijn veel symptomen van een risico op een burn-out, hoofdzakelijk veroorzaakt door een disbalans tussen hoge eisen en onvoldoende hulpbronnen op het werk. Mensen tussen 25 en 35 jaar hebben in Nederland ook daadwerkelijk het meest te kampen met burn-outklachten.

(3) De eerste (eigen) woning

De nieuwe generatie jongeren verlaat later het ouderlijk huis, heeft hogere woonlasten in de particuliere huursector, en koopt later zijn eerste woning. Dit wordt vooral

---

¹ Dit naar aanleiding van de motie door Pieter Heerma c.s. over het versterken van de positie van jongeren binnen de SER, Tweede Kamer, 35000 XV, nr. 50.

veroorzaakt doordat de toegankelijkheid tot de sociale woningbouw door wachtrijen en inkomenseisen matig is en koopstarters een duidelijke achterstand hebben op doorstromers en investeerders op de woningmarkt.

Van veel uitwonenden stegen de woonlasten de afgelopen jaren sterk. Deze hoge woonlasten komen mede doordat jongeren veel vaker huren. Hurende 35-minners hebben gemiddeld een woonquote van 42,6%, terwijl een woonquote van 30% als normaal wordt gezien en van 40% als risicovol.

(4) Een eigen gezin starten

Hedendaagse jongeren gaan later dan eerdere generaties samenwonen en/of trouwen en krijgen later hun eerste kind. De toenemende hoeveelheid flexibele arbeid lijkt hier een rol te spelen.

Van de hedendaagse jongvolwassenen die werk en zorg combineren geeft 53% aan zich erg druk te voelen, wat aanzienlijk hoger is dan het gemiddelde. De toegankelijkheid en betaalbaarheid van kinderopvang zijn daarnaast belangrijke aandachtspunten, omdat het gebrek hieraan ook bijdraagt aan de ervaren druk door jongvolwassenen.

De verkenning "Hoge verwachtingen" van het SER Jongerenplatform laat zien dat jongeren in elke levensfase te maken hebben met kansen, onzekerheden en belemmeringen.

Jongeren die beschikken over voldoende hulpbronnen (economisch kapitaal, persoonskapitaal, sociaal kapitaal en cultureel kapitaal) staan aan de goede kant van de streep en profiteren het meest van alle kansen en mogelijkheden. Kwetsbare jongeren beschikken over minder hulpbronnen om risico's op te vangen en hebben minder kansen om hun positie te ontstijgen. Voor alle jongeren stapelen de risicofactoren zich op gedurende de levensloop. Dat is duidelijk zichtbaar aan de hand van de constatering dat de mijlpalen van nieuwe generaties in Nederland op een steeds later moment in het leven worden bereikt. Met name voor kwetsbare groepen jongeren zijn door de stapeling van divers beleid hoge drempels opgeworpen om zich te kunnen ontplooien en een zelfstandig bestaan op te bouwen. Op deze manier wordt een 'onzichtbare muur' opgetrokken waarbij jongeren aan de ene kant van de muur meer kansen hebben dan aan de andere kant van de muur. Dat is niet alleen jammer voor het individu, maar levert ook problemen op voor onze economie (want (jong) talent blijft zo onbenut) en de cohesie in de samenleving.

De bevindingen van het SER Jongerenplatform bevestigen het verhaal en de diagnose in het SCP-rapport 'De toekomst tegemoet' dat de aanleiding vormde voor deze verkenning.² Het SCP waarschuwt daarin voor toenemende ongelijkheid in de samenleving als gevolg van bestaande en nieuwe scheidslijnen. Bestaande scheidslijnen worden gevormd door de ongelijke beschikking over met name economisch kapitaal. Inkomen, vermogen en opleidingsniveau bepalen aan welke kant van de scheidslijnen iemand zich bevindt. Een lager inkomen en een lager opleidingsniveau betekenen een lagere sociaaleconomische status. Lange tijd speelde de meritocratische gedachte een dominante rol in het oplossen van deze scheidslijnen. Goed onderwijs volgen, jezelf ontwikkelen en een diploma halen zou ervoor zorgen dat je aan de goede kant van de streep belandde. Een diploma alleen blijkt echter niet meer genoeg. Het SCP waarschuwt voor een verdieping van bestaande scheidslijnen door een stapeling van risicofactoren. Het risico met betrekking tot stapeling komt duidelijk naar voren bij het kopen van een huis, waar jongeren door de invoering van het sociaal leenstelsel en de toename van flexibele arbeidscontracten minder kunnen

² SCP (2016) De toekomst tegemoet; Leren, werken, zorgen, samenleven en consumeren in het Nederland van later.

lenen en meer afhankelijk zijn van familie en/of vrienden om een huis te kunnen financieren. Het SCP waarschuwt echter ook voor het ontstaan van nieuwe scheidslijnen. Deze nieuwe scheidslijnen ontstaan door de steeds groter wordende rol van sociaal kapitaal. Het hebben van het goede netwerk (via ouders, familie, vrienden) lijkt zeker voor jongeren steeds belangrijker te worden.

Passend (nieuw) beleid voor jongeren vraagt om een zorgvuldige analyse en uitvoering. Met de verkenning "Hoge verwachtingen" bieden wij handvatten daarvoor. Het Jongerenplatform van de SER, gesteund door alle leden van de Raad van de SER, wil daar graag een verdere bijdrage aan leveren. Daarom geven we aan met welke onderwerpen we in ieder geval zelf verder aan de slag gaan. Wij gaan graag door voor een betere samenleving waarin elke generatie sterker zal staan.

Het SER Jongerenplatform wil onder andere zelf graag een bijdrage leveren aan het nader verkennen van kansenongelijkheid, met name om meer inzicht te krijgen in de eerdergenoemde 'onzichtbare muur' en de scheidslijnen. Daarom zal het SER Jongerenplatform een bijdrage leveren aan de uitvoering van het aan het SER gevraagde advies over kansenongelijkheid door de leden Nijboer en Van Meenen bij de initiatiefnota 'Gelijke kansen, een leven lang' van het lid Van den Hul.